

Д-р Петар Поповски, еден од првите албанолизи во нашава земја, има подготвено двотомна студија со наслов "Крваво досие", со поднаслов "Гего-мирдитскиот разбојнички тероризам во македонските земји од 1700 до 2002 година". Во овој обемен научен труд се опишани дел од сверствата, масакрите, теророт и насилствата кои во наведениот историски период ги вршеле дивите гего-мирдитски разбојнички банди, во историската наука и воопшто во литературата познати како качачки банди. Речиси три века тие го тероризирале, го измачувале и го обезличувале македонскиот, но и другите христијански народи на Балканот. Студијата претставува сублимат на крвавите монструозни и грозоморни настани, регистрирани од османлиските окупаторски власти, но и од странските дипломати, како и од хроничарите и патепиците кои по различни поводи патувале низ Балканот, а особено низ Македонија. Исклучително значаен за разгледување е периодот на XX век, од Балканските војни до Втората светска војна, српската и бугарската окупација на македонските земји, нивната колаборација со качачите на штета на македонскиот народ, т.н. Косовска криза, односно нападот на НАТО врз СР Југославија во 1999 година и воениот конфликт во Македонија во 2001 година. Станува збор за невидени монструозни убиства и злосторства, од кои, како што е забележано во пишаните извори, "застанувал дури и здивот во грлото" и "се крвала косата на главата".

ОД ЗЛОСТОРСТВОТА НЕСРЕЌНА И

Разговорот го водеше:
Силвана БЛАЖЕВА

☀ Вашиот научен труд има наслов со морбиден призив, асоцира на нешто што згрозува, што буди чувство на страв, на крвави драми кои во минатото се случувале на македонска почва, чии протагонисти се туѓинци, за кои во студијата велите дека биле "жедни за крв и месо". Што Ве поттикна да истражувате и да анализирате вака суптилна и чувствителна тема?

ПОПОВСКИ: Можеби насловот на вистина делува морбидно, но историјата е историја, таа има функција да го регистрира сè она што го карактеризира еволутивниот развој на човекот, на одделни народи и цивилизации во секоја сфера од животот. Во разни епохи луѓето современици ги бележеле историските настани, без оглед на тоа дали човекот делувал во или надвор од своите хумани норми. Вршејќи ја таа функција тие укажувале на штетните последици по општеството од непримерното однесување на одделни нации, на групи и поединци, како што е случај со темата за која ќе зборуваме. Не сум приврзаник на тезата, според која треба да се премолчува, замаглува сè што е негативно

СУЛЕЈМАН ВТОРИ

за оваа или за онаа народносна група, или на тоа да му се дава друга димензија и значење, за тоа да не делува навредливо за неа. Таквата теза е погрешна, бидејќи кола по кола подобро се познаваат одделни групи народи, особено во генетски поглед, толку подобро тие ќе можат да соработуваат и да градат сожителство. Се определив за оваа тема, не со

ФАКСИМИЛ ОД ТУРСКИ ДОКУМЕНТ ВО КОЈ СЕ ОПИШУВААТ СВЕРСТВОТА И СВРЕПОСТИТЕ НА ГЕГСКИТЕ РАЗБОЈНИЧКИ БАНДИ, КОИ ГИ ИЗВРШУВАЛЕ НАД МАКЕДОНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ВО БИТОЛСКО.

тенденција да ги оцрнам Гегите, денешните т.н. Албанци, туку да го отсликам она што се случувало во времето кога во македонските земји тие биле соопкупатори со Османлиите, и подоцна кога тие земји потпаднале под српска и бугарска окупација, односно периодот кога повторно се јавуваат во улога на соопкупатори, колаборирајќи со новите власти, со цел со терор и насилство македонскиот народ да го држат во покорност. Всушност, морална обврска на науката е да истражува, да ги обелоденува и расветлува немилите настани, вклучувајќи го и овој т.н. најсуров период од историјата на македонскиот народ, кога во тогашна цивилизирана Европа "Македонија била царство на ужасот и смртта". Идејата да подготвам ваква студија е дамнешна, кога дојдов до некои турски документи во кои на документарен и сликовит начин се опишуваат зверствата и свирепостите кои ги вршеле Гегите-разбојници над незащитеното македонско население во Мати-

ја, денешна Албанија и на сите други македонски етнички простори. Студијата е слика на голготата, на ужасите и на стравот низ кои минувал македонскиот народ на неговите етнички простори во текот на изминатите три века, борејќи се за гол живот и за опстанок на древните огништа. Поконкретно, историски период кој по ни една цена не смее да се премолчи, зашто постои опасност, како што покажа и воениот конфликт во 2001 година, дека неговото премолчување и во иднина ќе генерира нови војни и крвопролевања. Светот треба да знае, особено оние кои денес се во сојуз со гегистки елемент, за неговата вредна генетска цивилизација да ги тероризира народите кои го опкружуваат, како би дошол до нови територии.

☀ Велите Геги, но не и Тоски. А, и едните и другите се именувани како Албанци. Дали тоа значи дека се работи за две различни популации, за две инородни етнички групи?

денешна Албанија, Тоските дошле од областа Тоскана, во Италија, по XVII век, поради што го добиле и името Тоски, откако претходно на тие простори дошле во време на Крстоносните војни (XI) од Северна Англија. Гегите дошле многу подоцна, од кавкаските простори, за нив се знае дека Османлиите насилно ги донеле за да го развијат големото словенско море со едноверско муслиманско население, распоредувајќи ги дел во Северна Албанија, дел на Стара Планина, во Бугарија. Тие "биле набиени како клинови меѓу домородното македонско население", за да можат подобро да владеат. За разлика од Тоските, во науката Гегите се дефинирани како "див, разбојнички народ, кој претпочита беззаконие и безвластие". Вакви квалификации се среќаваат во сите извори, без исклучок, во турските, англиските, француските, германските, австриските и во многу други. Во ниту еден извор тие не се именувани со нивното вистинско име, како Геги, Мирдиди, односно Курди, туку ис-

НА ДИВИТЕ ГЕГИ ПРОПИШТЕ КРВАВА МАКЕДОНИЈА

ФАКСИМИЛ ОД ТУРСКИ ДОКУМЕНТ ВО КОЈ СЕ ОПИШУВААТ ОГРАБУВАЊАТА И ПАЛЕЊАТА ОД БЕГО-АРНАУТСКИТЕ РАЗБОЈНИЧКИ БАНДИ НА ИМОТИТЕ НА ТУРСКИТЕ ДОСЕЛЕНИЧКИ СЕМЕСТВА И НА МАКЕДОНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ВО ЛЕРИНСКО.

СЕЛИМ ТРЕТИ

ПОПОВСКИ: Токму така. Македонците многу малку знаат за тоа кои народи го сочинуваат т.н. "албански супстрат". Тоа се две различни етнички групи кои на еден ист простор се здружиле по сила на историски околности. Тоските се цивилизиран народ кој има шкотско, а Гегите, кои во науката се квалификувани како разбојнички, агресивен и зол народ, се од курдско потекло. Во Матија,

клучително како "диви Геги", "диви Арнаути", "диви коњи", "страшилишта". Дури и нивните несудени собораќа, Тоските, ги нарекуваат "дивјаците од северот". Во обемната истражувачка работа не сретнав податок дека некој од племето Тоски, денешните Шиптари, имал своја арамиска (качачка) банда или учествувал во некој разбојнички потфат. Никаде и никогаш, што го докажува нивниот висок цивилизационски дух. За Гегите, пак, кои поради дивите генетски особености Турците ги нарекле со погрдниот збор Арнаути, што значи безверници и зулумчари, султанот Селим II во една своја бујурлудија од 1795 година запишал: "...уште во мајчината утроба се задоеени со лоши намери да прават преврати, разбојништва, сверски напади и убиства над мирните луѓе". Творците на научниот социјализам, Карл Маркс и Фридрих Енгелс, ги предупредуваат словенските народи на Балканот со зборовите: "...Нивните разбојнички навики (се мисли на Гегите) задолжително ја обврзуваат секоја соседна влада да ги држи во строга воена покорност!" Во овој контекст би можеле да се цитираат најмалку уште стотина други историчари со светски глас, кои Гегите ги третираат како диво разбојничко племе кое, како што вели францускиот научник Францис Делез, "со

своето присуство и со своите диви и лоши навики, го нарушуваат словено-грчкиот комплекс на Балканот", додавајќи дека "Гегите се туѓи за балканските простори".

☀ Значи, освен религиозна, Гегите имале и разбојничка улога и функција. Зошто Османлиите ја толерирале оваа појава и како цивилизирана Европа гледала на она што се случувало во Македонија?

ПОПОВСКИ: Во прво време Гегите имале религиозна функција за да го разбијат македонскиот домороден христијански елемент. Меѓутоа, откако се адаптирале во новата средина, почнале да се групираат во разбојнички банди и да го ограбуваат и тероризираат околното македонско домородно население. Разбојништвото од секогаш било и останало нивно главно племенско занимање. Од тоа егзистирале цели родови и родовски братства, дури и цела племенска група. За нив земјоделството, сточарството и другите занимања и занаети биле туѓи и неприфатливи. Од секогаш живееле врз грбот на другите популации. Како што вели историчарот Стефан Веркович "редовно му го цицале трудот и потта на чесниот и трудољубов македонски народ". Во прво време оваа појава османлиските власти ја толерирале, дури и ја поттикнувале, бидејќи со тоа македонскиот народ го држеле во покорност. Имено, тие многу стравувале од бунтови и востанија и преку ширењето на разбојништвото, како најсурова форма на притисок, со грабежи, терор и насилство, кај Македонецот го задушувале чувството за слобода. Бајрактарите на разбојничките банди колаборирале со локалните османлиски власти и подеднакво го делеле пленот. Како резултат на таквата политика, од разбојничкото осило во Гегелак, како што бил наречен просторот во Северна Матија (Албанија), на кој живееле Гегите, разбојничкиот бран се ширел на сите страни, сеејќи страв, терор и смрт меѓу македонското домородно население. Стотици и илјади разбојнички банди, чиј број се движел меѓу 7 и 2.000 разбојници - крвници, секојдневно крстареле по македонските земји, и како што нагласува руската историчарка Карлова "ги напаѓале селата и градовите и на чесниот македонски народ, со невиден терор и насилство, му го земале дури и црното од под ноктите". Од стотици села и градови секојдневно ечеле пискотници и тажачки, оплакувајќи ги своите блиски, убивани на најгрозомен начин од осилените Арнаути. Како последица на развојот на разбојништвото, поради кое економијата во Империјата паднала на најниско рамниште, дошло до анархија во земја-

та. Султаните почнале да го проколнуваат својот претходник, Сулејман II (1687-1691), кој ги донел Гегите на Балканот, бидејќи во лицето на цивилизирана Европа империјата на Османлиите веќе била нарекувана "темен", односно "разбојнички вилает". Со тоа Турција била целосно компромитирана и изолирана во светот.

☀ Кажете ни со кои методи на притисок се служеле Гегите-разбојници за да дојдат до посакуваниот плен?

Во своите записи М.Ф.Карлова забележала: "Гего-Албанците се карактеризираат со необично суров поглед, од кој се гледа дека се разбојнички народ... Такви разбојници, како Гегите, досега светот не родил!"; додека инг. П.Р.К. констатирал: "Во западниот дел на Европска Турција, во Македонија, секојдневно се вршат злосторства врз недољното христијанско население. Тој дел претставува единствено катче во цивилизирана Европа каде што владеат законите на полудивите арнаутски племиња и каде што царуваат злото, суровоста, теророт и насилството!"; а д-р Н. Зупанич запишал: "Вистинската татковина на Гегите не е Македонија, туку вилаетот Кавказ! Од најстари времиња па до денес, тој народ не знае за заедничка организација и за единствена идеја, а со културното ниво стои на ист степен на кој бил уште пред Христовото раѓање, а можеби и на уште пониско рамниште! Гегите-Арнаути се происход на дивите Курди!?"

ПОПОВСКИ: Методите биле различни. Тешко е да се набројат и да се опишат средствата со кои се служеле тие дивилуге, гладни за "ѓаурска" крв, бидејќи тоа бил арсенал од разни помошни средства за вршење крвав терор и насилство, кои се применувале само кај дивите племиња во праисторијата. Гегите-разбојници најчесто биле опремени со ками и јагагани од најразличен вид, дури и со изабени ножеви - чепилиња, со запци, во вид пила, за што помачно да се почувствува нанесената болка. Најчесто се употребувале вжештени ками, со кои им ги гореле стапалата, им ги боделе очите и јазикот на мажите, а градите и стомакот на жените, за да кажат каде го чуваат богатството - злато, накит, пари. Има многу случаи на бремени жени на кои им ги распорувале стомаците, при што се изживувале на најгрозомен начин. Чест случај било мали деца живи да се фрлаат во фурните или да се ставаат на шпоретите, да се обесчестуваат

младите моми и невести, на груб дивјачки начин, пред очите на најблиските. Тоа биле потресни слики и ужаси од кои здивот застанувал во грлото. Замислете! Во најголем број случаи тоа се правело од задоволство, од желба да се гледа "како страда еден ѓаурин Македонец". Ваквото дивјачко однесување на Гегите не треба да нè чуди зашто, како што е познато, тоа се случуваше и во ова наше време. Вакви исти методи се применуваа врз Македонците во многу наши села во време на воениот конфликт во 2001 година, за што се запознати и претставници на меѓународните организации за човекови права. За жал, таква е нашата судбина, македонската, да те гази дури и Гегот (качакот) скитач, гладен за крв и месо. Во овој контекст ќе се обидам да го цитирам рускиот вицеkonzул во Битола, Александар Нјага. Во еден извештај од 1886 година упатен до неговиот министер за надворешни работи, тој вели: "Господине министре! На масава е список од повеќе од двесте громозорни убиства извршени последниве две недели над Македонците во овие краишта од страна на дивите Геги. Ќе се воздржам да не Ви го испратам, за да не Ви го нарушам Вашето расположение!" Несомнено, ова е податок кој многу кажува.

☀ Факт е дека помладиве генерации како ништо да не знаат или, пак, не сакаат да знаат што навистина се случувало во минатото на овие простори. Дали тоа намерно е прикривано или кај научните работници не постоел интерес да се обработуваат вакви суптилни теми, со што, на пример, би се расветлиле темните периоди од нашата историја?

ПОПОВСКИ: Несомнено и едното и другото. Пред раздржувањето со другите народи на Титова Југославија, Македонецот не беше во позиција да може да се зафати со вакви и слични теми, бидејќи не беше пожелно на виделина да излезат настани од минатото, кои можат да ги навредат чувствата на некои народи и народности, бидејќи тоа можеше негативно да се одрази на кохезијата во таа наша заедница. Денес, пак, поради коалициите со Гегите, авторите не можат да добијат средства, како за истражувачка работа, така и за печатење на научните трудови. Како последица на ваквите околности, нашата наука е ставена во позиција да стои во место, па многу значајни теми и настани од богатата македонска историја ќе останат негибнати и препуштени на заборава. Имам впечаток дека тенденција на сите наши досегашни влади беше и е да се затапува македонската, а да се издигнува герската наука, која се гради врз романтичарски основи, врз невинности, измислици и фалсификати.